

Unges motivation for politisk deltagelse

Syv former for politisk engagement

Niels-Henrik M. Hansen & Niels Ulrik Sørensen

Unges motivation for politisk deltagelse

Syv former for politisk engagement

Niels-Henrik M. Hansen & Niels Ulrik Sørensen

Kolofon

Unge motivation for politisk deltagelse

Syv former for politisk engagement

Af Niels-Henrik M. Hansen og Niels Ulrik Sørensen

© Forfatterne og Center for Ungdomsforskning 2014

ISBN: 978-87-93058-16-3 (elektronisk udgave)

Grafisk design & layout: Rasmus Johan Nielsen, Center for Ungdomsforskning.

Center for Ungdomsforskning er en selvstændig forskningsenhed ved Aalborg Universitet, dog med adresse i Sydhavnen i København, som forsker i unges levekår. Centrets drift støttes af en forening – Foreningen Center for Ungdomsforskning. Vi gennemfører forskellige projekter, dog alle med det kendetegn, at de tager afsæt i de unges egne beskrivelser og oplevelser af deres hverdag og liv.

Centrets rapporter kan frit læses på hjemmesiden: www.cefu.dk

Indhold

Forord	7
Indledning	9
Formål	9
Læsevejledning	13
Del 1	
Et generationsportræt	15
I - Travle, dygtige unge	15
II - Det skal give mening	17
III - Det politiske og det sociale skal gå hånd i hånd	19
IV - Politiske unge er ret trofaste, politik er noget særligt og noget respekteret	21
V - Der er for lidt plads til unge	23
VI - Sociale medier er centrale for arbejdet, men giver nye udfordringer	31
Del 2	37
Hovedtyper	37
Type A - Ungpolitiker classic	38
Type B - Den kompetencesøgende	41
Type C - Aktivisten	45
Type D - Kammeraten	49
Type E - Den frivillige: Springbræt til politik?	51
Type F - Den nysgerrige - vil gerne engageres	53

Type G - Tvivleren og skeptikeren	56
Afrunding anden del	59
Del 3	
Konklusioner og dilemmaer	61
Centrale spørgsmål og dilemmaer	61
Forslag til indsatser	64
Litteraturreview	67
Bilag 1	71
Litteraturliste	71
Bilag 2	73
Metode	73

Forord

Det er med stor fornøjelse, at vi præsenterer denne rapport, hvor vi har undersøgt danske unges motivation for politisk deltagelse. Det er et vigtigt område at få mere viden om, hvis man ønsker at involvere unge i det danske samfundsliv, hvad enten det er i den lokale forening, byrådet eller i landspolitik.

Det er samtidigt et højaktuelt emne. Der er undersøgelser, der peger på, at unge i dag i meget stor udstrækning er politisk bevidste. Men samtidig opleves unge ofte som fraværende i det politiske arbejde, der finder sted på alle niveauer af det danske samfund. De unges politiske engagement finder måske sted udenfor de officielle fora. Hvis unge skal engageres mere i samfundets officielle politiske fora, er det vigtigt at være opmærksom på, hvad det er, der fremmer eller hæmmer deres motivation for politiske deltagelse. Det er her, at vi håber, at denne rapport kan bidrage med viden.

Der skal først og fremmest lyde et stor tak til de unge, der på trods af en ofte travl hverdag alligevel har valgt at deltage i undersøgelsens interviews. Det har været en stor fornøjelse at gennemføre interviews med så mange engagerede mennesker.

DUF – Dansk Ungdoms Fællesråd skal have tak for deres finansiering af dette projekt. Projektet er finansieret i et samarbejde mellem DUF¹ og Center for Ungdomsforskning.

Niels Brændgaard Pedersen, studentermedhjælp ved Center for Ungdomsforskning, skal have tak for hans store hjælp med gennemførelsen af dette projekt.

København d. 20. februar 2014

Niels-Henrik M. Hansen
Lektor ved Center for Ungdomsforskning

Niels Ulrik Sørensen
Souschef og lektor ved Center
for Ungdomsforskning

Indledning

Danske unges politiske deltagelse er under forandring. Mange unge er politisk bevidste og interesserede. Men det er langt fra selvfølgeligt, at de udlever deres politiske engagement inden for rammerne af et politisk parti. Selvom medlemstallet i de politiske ungdomsorganisationer de seneste år har været svagt stigende, er det således et fåtal af unge, der er medlemmer af og aktive i partierne. Der er lavet surveystudier (se fx Andersen 2011 for et eksempel på dette), som tegner et overordnet billede af danske unges politiske deltagelse samt studier af, hvad det har af positive effekter for unge at deltage i foreningsarbejde (se fx DUF 2014). Men vi mangler en dybere forskningsbaseret forståelse for, hvad det er, som motiverer de unge til politisk deltagelse, samt hvad det er, som får nogen unge til at vælge de politiske ungdomsorganisationer som ramme om deres deltagelse, og hvad der får nogen unge til at engagere sig på andre platforme.

Formål

Foreliggende undersøgelse har som formål at skabe en forskningsbaseret viden om, hvad der motiverer unge til politisk deltagelse med et særligt fokus på, hvad der opleves som motiverende for unge inden for såvel som uden for rammen af et politisk parti. Projektet har således rettet opmærksomheden mod unge i de politiske ungdomsorganisationer, unge i sagsorienterede bevægelser og unge uden nogen direkte tilknytning til en politisk eller sagsorienteret platform.

Projektet giver de politiske ungdomsorganisationer – og andre med interesse for feltet unge og politik – et foreløbigt indblik i, hvad der virker motiverende for unges politiske deltagelse, og hvilke barrierer de unge kan opleve i forhold til en sådan deltagelse i de politiske ungdomsorganisationer. Projektet udgør et første spadestik ned i forståelsen af sammenhængen mellem unges motivation og politisk deltagelse, som vil kunne udvikles til et større forskningsprojekt, der skal kunne bidrage til de politiske partiers udvikling af strategier i forhold til unges politiske deltagelse.

Center for Ungdomsforskning har gennemført 7 fokusgruppeinterviews og interviews med i alt 27 unge, der repræsenterer tre forskellige grupper af relevans for de politiske ungdomsorganisationer.

De tre grupper er:

1. Medlemmer af politiske ungdomsorganisationer.
2. Unge i sagsorienterede bevægelser (fagbevægelse, studenterorganisationer osv.).
3. Unge uden en egentlig politisk platform (fx skraldere eller andre der forholder sig til enkeltsager).

Disse tre grupperinger kan og skal naturligvis ikke holdes skarpt adskilt i praksis, men fungerer som en analyse- og tænkeramme i denne rapport. Metoden diskuteres yderligere i bilag 2.

Dette projekt har to produkter:

1. Den nærværende rapport som meget bevidst er holdt i en håndterlig størrelse med en analyse af fokusgruppeinterviewene. Her tegnes et billede af, hvad der motiverer unge til politisk deltagelse, samt hvad der afgør deres valg og fravalg af politiske platforme. I rapporten formuleres endvidere nogle pejlemærker for, hvordan de politiske partier kan blive bedre til at nedbryde barrierer, der måtte være for unges politiske deltagelse.
2. Derudover arrangeres i samarbejde med DUF et laboratorium med deltagelse af repræsentanter fra de politiske ungdomsorganisationer, hvor projektets resultater sættes i spil i forhold til de politiske ungdomsorganisationers virke og praksis.

De 27 informanter er alle dygtige, travle og på en eller anden måde dedikerede unge. Vi har foretaget en bevidst udvælgelse – vi har ikke fat i de helt skeptiske eller ligeglade unge. Det er de aktive unge eller dem på vej til aktivitet, der er blevet interviewet. Det er her, der er noget at komme efter for de politiske partier.

Rapporten er meget empirinær og helt tæt på kilderne, de unge er derfor lovet fuld anonymitet. Det betyder, at der hele vejen er byttet lidt rundt på uvæsentlige karakteristika for at sløre de unges identitet.

De 27 unge fordeler sig over medlemskaber i politiske ungdomsorganisationer fra hele det politiske spektrum. Der er unge, som er meget engagerede i bevægelses- og græsrodsarbejde af både nationalt og internationalt tilsnit, og der er unge, som har deltaget i nogle enkeltstående politiske manifestationer.

Fælles for alle er, at de har været interesseret i at give deres mening til kende om politisk deltagelse – det er første skridt mod aktiv deltagelse. De helt uinteresserede kan man vanskeligt interviewe, da det er meget svært at snakke ret længe om noget, man ikke gør eller interesserer sig for.

Rapporten sluttes med et bud på en typologisering. Det skal understreges, at typerne er konstruerede og ikke findes i virkeligheden. Den er langt mere sammensat. Der findes endvidere mange blandingsformer, og for nogen unge er det en udviklingsproces. Målet med typologiseringen er at fremanalysere nogle motivationsstrukturer, så der kan tages højde for dem og arbejdes videre med dem. Det kan fx være i foreninger, der er interesseret i at blive bedre til at engagere unge i deres virke og som vil rekruttere fra en bredere kreds af unge med forskellige bevæggrunde for deltagelse.

De forskellige typer er vinkler på bevæggrunde til politisk aktivitet. Der er visse drivkræfter, der ligger bag alle typerne, og som derfor går igen. Det er fx ønsket om venskaber, fællesskaber, sociale relationer og kærester. Det er klart, at det er meget væsentlige drivkræfter for alle unge, men også ønsker om at gøre noget meningsfuldt og gøre en forskel er nogle gennemgående træk hos de unge, og det er ikke noget, som er særligt for unge med politisk engagement.

Læsevejledning

Rapporten består af tre hoveddele. I den første del tegnes der et generationsportræt, hvor forskellige aspekter ved unges liv inddrages og diskuteres i relation til politisk motivation. I den anden del aftegnes der syv typer af unge og deres bevæggrunde for politisk deltagelse. I den tredje og sidste del samles rapportens diskussioner og analyser. På grundlag af dette drages der en række konklusioner, og der præsenteres en række centrale dilemmaer og anbefalinger.

Rapporten afsluttes med et kort litteraturreview, hvor man finde forslag til yderligere læsning indenfor forskellige aspekter af unges motivation for politisk deltagelse samt data på unges politiske deltagelse. Reviewet er primært fokuseret på dansk og nordisk litteratur.

Del 1

Et generationsportræt

I denne første del af rapporten vil vi tegne et portræt af de unge. I portrættet vil vi fokusere på, hvad der kendetegner de unge – uanset om de er aktive i en politisk ungdomsorganisation, en sagsorienteret bevægelse eller er engageret i en enkeltsag – som en generation, der er ung i dag. Der vil blive tegnet et billede af en gruppe unge, der er travle og dygtige, og hvor deres engagement giver dem mening i deres liv. Men hvor det også er vigtigt, at det politiske går hånd i hånd i med det sociale. Begge dele er vigtige for de unge. Kapitlet vil også beskrive, hvordan politik ses som noget særligt og noget, der nyder en særlig form for respekt blandt de unge, men også et område hvor det kan være svært at finde plads som ung.

Portrættet skal endvidere fungere som en ramme omkring analyserne i del to og tre, hvor vi beskriver forskellige typer af (potentielt) politisk aktive unge og de dilemmaer, der kan være i rekrutteringen og fastholdelsen af dem.

I - Travle, dygtige unge

Det udvalg af unge, der medvirker i undersøgelsen, eksemplificerer de rigtig mange dygtige, ambitiøse unge, der gør sig mange overvejelser over, hvordan de bedst kan agere politisk og gøre en forskel. Der er en høj grad af bevidsthed, refleksion og indsigt bag de valg, som de forskellige unge har truffet. Der er en række ligheder, som hænger sammen med ungdomssituationen og med selve det at være ung. Og så er der

forskelle på, hvordan man vælger at prioritere sit politiske liv. Ungdomstiden er for de interviewede en travl tid – man skal uddanne sig, man skal i mange tilfælde have et fritidsjob for at kunne klare det økonomiske niveau, man gerne vil være på, man skal have det sjovt sammen med sine venner og man vil også gerne have et aktivt fritidsliv:

Så er det, at jeg gerne vil opnå det og det, men samtidig så dyrker jeg også ekstrem sport. Det skal der også være tid til, og hvis man har overskuddet til det, så skal man også være aktiv. Jeg vil i hvert fald i højere grad begynde at være aktiv og i højere grad blive det i fremtiden. Jeg bruger rigtig, rigtig meget tid på at gennemtænke forskellige ting og problemet med det er, at der kommer, altså ikke én der siger, jamen sådan her kan du gøre det. Der skulle være brugermanual for at være et godt menneske, og det er der ikke. Der er ikke nogen, der fortæller mig, at sådan her går du ind og bliver til nytte. Jeg interesserer mig for miljø, og det er noget, jeg gerne vil arbejde videre på, og uddanne mig som og arbejde med. Lige nu gør jeg primært småting, jeg går ikke ud og skralder, fordi, jeg bor hjemme, men jeg cykler. Jeg cykler også, hvis jeg skal cykle langt. Jeg prøver at undgå offentlig transport, prøver at undgå at blive kørt. Jeg prøver at spare på energien, lade være med at have ting på standby. Det er mest småting, men for eksempel, hvis jeg køber ind, så køber jeg økologisk, jeg køber lokalproduceret og indenfor dyrevelfærd, jeg spiser helst ikke gris eksempelvis. Jeg holder mig mere til enten at spise vegetarisk, eller spise fisk eller spise kylling. (Dreng, 16 år, gymnasieelev)

Han vil rigtig gerne alt muligt og er meget søgende og meget travl. Det samme gælder pigen i næste citat:

Jeg har så meget andet, et job, i et supermarked, der ikke har noget med politik. Så der er det med tiden, jeg har stærkt overvejet at melde mig ind i X ungdomsparti, men så er det heller ikke blevet til mere. Jeg tror måske lidt, at det er socialt. Der er ikke en eller anden

veninde, som har sagt: "Skal vi ikke gøre det sammen?". Så har jeg ikke selv taget initiativ til faktisk at bruge min egen tid på det. Men, jeg ville gerne, hvis jeg havde tid. (Pige, 17 år, gymnasieelev)

I gruppen af meget aktive unge findes meget skarpe prioriteringer. Unge der i en alder af 16 år har fuldstændig styr på, hvordan de får mest muligt ud af deres tid. Det er også nødvendigt, hvis de skal nå alt det, de gerne vil:

Jeg har ikke været inde at demonstrere, for jeg har sat et helt år af til at arbejde for elevorganisation X, så synes jeg ikke nødvendigvis, at jeg skal bruge min tid på alt mulig andet. Det kunne jeg også godt vælge at gøre, men det må komme i anden række i hvert fald. (Dreng 16 år, elevorganisation)

II - Det skal give mening

De unge i undersøgelsen insisterer på have sig selv med. Det er vigtigt. Mange tænker kritisk og indgående over, hvad de egentlig kan gøre her i verden. Nogen synes det mest vidtgående og meningsfulde er arbejdet i bevægelserne, hvor stemningen og samarbejdet begejstrer de unge. For andre synes det mest vidtgående arbejdet i politiske ungdomsorganisationer, hvad enten det er partipolitisk eller i en interesseorganisation:

Altså for eksempel i dag, så har jeg siddet inde på kontoret i tre timer med en masse mennesker, jeg ikke kender, fordi jeg skulle ind og løse en opgave, så, jo det starter med et fællesskab, men det bliver noget, du selv engagerer dig i. Så handler det om, at jeg har lyst til at være der, fordi jeg synes at miljøet er fedt, og jeg synes, at sagen er fed, og at det er en god ting at gøre. Jeg kan gøre en forskel. Det er spændende at se, at det fører til noget. Og at der er en udvikling, altså det er en proces, og det jeg synes er rigtig godt ved lige det her projekt, det er at vi har en deadline. Det gør, at man har et mål (Kvinde 18 år, aktivist)

Man vil gerne redde verden – vil gerne gøre noget

Når man først har engageret sig i noget, der opleves meningsfuldt, gør det ikke noget at det kommer til at fylde næsten hele tilværelsen. Uanset om du er med i en politisk ungdomsorganisation, en sagsorienteret bevægelse eller noget andet, opleves det som fedt, at det tager meget tid, da det giver mening og får tilværelsen til at hænge sammen for den unge:

Altså sidenhen tænker man sådan, at det kunne være fedt at få en post. Jeg meldte mig ind i internationalt udvalg og så pschuuw så er det sådan et tog, der ikke kan stoppe. Fordi det er så fedt, og det opsluger alt ens tid. Det tager din fritid. Det har du ikke efter, at du er meldt ind i et ungdomsparti. (Dreng, 16 år, formand i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Lad os bare sige det på den måde, at jeg danser ikke på konkurrenceplan mere. Man bliver nemlig opslugt af det, og nej hvor er det fedt, og jeg skal lige på det her kursus, og jeg skal lige med til det her møde, og man får mulighed for meget, især her i kommunalvalgskampen. (Kvinde, 19 år, næstformand i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Man kan jo godt sige nej, og alle dem som spørger en om at deltage i ting, de kender det jo godt selv. Men jeg synes mest, at jeg får dårlig samvittighed overfor mig selv, fordi jeg kan gå glip af noget. Går jeg, jeg glip af en eller anden netværksmulighed? Går jeg glip af en eller anden udviklingsmulighed for mig selv? Åh hvad nu hvis det møde der, fører til noget andet, som måske er mega fedt. (Pige, 17 år, bestyrelsesmedlem i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Engagementet fylder alt, og de aktive unge føler sig lykkelige. Det er dejligt at give sit liv en retning sammen med andre unge i et fællesskab. Dem vi har snakket med, er jo så samtidigt dem, hvor det er lykkedes. De kan dog også næsten alle fortælle om nogle frustrationer i forbindelse med at føle, at der har været plads til dem. Det leder over til et andet gennemgående tema: Er der plads nok til unge i politisk arbejde, og appellerer selve formen tilstrækkeligt til unge? Dette tema behandles særskilt senere.

III - Det politiske og det sociale skal gå hånd i hånd

En gruppe af de unge har været politisk aktive, fra de var meget unge – en enkelt fra 12 års alderen. Det er politikken og det at brænde for noget, der giver mening. Man kommer ikke for festernes skyld. Det sociale og fællesskabet er meget vigtigt, men det er det politiske og indholdsmæssige, der er kittet. Det er det politiske indhold, der gør, at man kan holde en god fest:

Nej, man kommer ikke for festernes skyld. De fleste melder sig ind, fordi de føler en tilslutning til den ungdomsorganisation. For eksempel føler de sig konservative, så melder de sig ind i KU, men det er ikke nødvendigvis derfor, at folk bliver. Der danner sig jo også et enormt stort netværk, og man får en masse venner, og så videre. Der er også nogle medlemmer, der mere er der for det sociale, de er blevet hevet ind af venner, men man melder sig typisk ikke ind, med mindre man er socialdemokrat eller konservativ. (Pige 17 år, bestyrelsesmedlem i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation.)

Alle interviewede på tværs af politiske fløje og type engagement er enige om, at det sociale er helt centralt:

Det er jo meget, meget nobelt, synes jeg, at man kan sige, at vi er her for at udvikle os selv og vores parti. Man kunne også sige, at vi er der, fordi at der var en eller anden sag, som vækkede os. Men for mig i hvert fald, nu kan jeg jo kun snakke for mig selv, så, så er det bare lidt for helligt, altså. Det er ikke derfor, at jeg er der. Jeg er der, fordi jeg synes, at det er skide hyggeligt socialt. Man får mange gode venner. (Mand, 24 år, næstformand i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Her stiller den interviewede sagen helt på spidsen og får talt frem, at for ham kan det sociale slet ikke skilles ad fra det politiske. Samme synsvinkel anlægges af nogle piger, der er særdeles græsrodsaktive:

Det er klart, at, at det sociale, det er også meget vigtigt, det er også derfor, at man kan holde ud at bruge 6 timer om dagen på at lave politik, fordi de mennesker, man laver politik med, er skide flinke. (Kvinde 20 år, aktiv i bevægelser)

Jeg startede nok mest bare på grund af fællesskabet. Det var lidt derfor, at jeg i hvert fald kom ind organisationen i X elevorganisation. Det var fordi, at jeg havde fået at vide, at der var et fedt fællesskab. Jeg startede også senere, end jeg havde tænkt mig, men ja, jeg startede fordi, at det var fedt, og det var også derfor, at jeg fortsatte i organisationen, fordi jeg synes, at det var nogle søde mennesker, der var der. Jeg har dog altid været interesseret i det, men det er først nu, at jeg virkelig har lyst til at kæmpe for det, og engagere mig i det, og gå i dybden med det. (Pige, 16 år, fuldtids frivillig i elevorganisation)

Det er nok mest fællesskabet. Da jeg meldte mig ind i ungdomsrådet, havde jeg det ikke særligt godt på min skole, og der var også sket rigtig mange ting i mit liv på det tidspunkt, så jeg havde brug for et fællesskab uden for skolen, og det fik jeg så, og det er rigtig meget fællesskab, vi har og vi har meget indflydelse. (Pige, 17 år, aktiv i kommunalt ungdomsråd)

Der er enighed over hele linjen om, at frivillige og politisk aktive af enhver type og observans får nye venner. Det gælder i hvert fald alle, der har deltaget i interviewene. Spørgsmålet, der skal tages med videre frem, er om de unge, der ikke føler sig godt tilpas socialt, så opgiver den politiske aktivitet igen. Det er der meget, der taler for.

IV - Politiske unge er ret trofaste, politik er noget særligt og noget respekteret

De unge aktive er som hovedregel meget dedikerede til det, de laver. De er glade og stolte og vil gerne fortsætte med det, de gør. De unge, der er partipolitisk aktive, har ofte været meget tidligt afklarede. Det er gerne inspireret af deres opvækst og baggrund. For de unge bevægelsesaktive hænger det også langt henad vejen sammen med diskussioner, der er ført i deres barndomshjem. Der skabes en fornemmelse af en forpligtelse til at engagere sig og gøre noget, hvis man er utilfreds:

Jeg blev medlem, altså, årgang 2011-2012, fordi jeg ikke gad betale kontingent, øhm... Som søn af to statskundskaabere, er det lidt svært ikke at være medlem af X parti. Øhm, og så ved jeg ikke, så, så meldte jeg mig bare ind... Og så var det fedt (pause). (Kvinde, 18 år, aktiv i politisk ungdomsorganisation)

Jeg vil gerne lave det resten af livet. (Kvinde, 18 år, aktiv i menneskerettighedsbevægelser)

Jeg kan godt se mig selv arbejde indenfor bæredygtighed og miljøhensyn. Det er det, jeg gerne vil. Det er det, jeg siger, når jeg præsenterer mig selv. (Kvinde, 24 år, miljøaktivist)

De unge interviewede føler sig respekterede og måske set lidt op til pga. deres engagement. De får selvværd, identitet og stolthed ud af det. De, der ikke er så aktive, føler sig inspirerede af deres mere aktive kammerater:

Vi mødes i en kontekst, hvor mange af dem, som, jeg har mødt i løbet af de sidste to år, er folk, der er indenfor samme miljø, og som synes, at det er sejt, at man gør det. (Kvinde, 23 år, arrangør af miljøfestival)

Nogle kan berette om et fællesskab på tværs af store politiske uenigheder, et fællesskab der består i, at man er politisk aktiv og godt vil gøre noget:

Men nogle gange, så kan det at være politisk aktiv, være en icebreaker. Jeg har også været aktiv i Y elevorganisation, og man kan godt blive lidt træt af at sidde at diskutere levevilkår for unge i tre dage. Så har man bare lyst til at snakke om et andet politisk emne, og så var der en fra Liberal Alliance, nu er han Venstre. Han var sgu hyggelig at sidde at snakke med. Man havde det til fælles, at man lavede partipolitik. (Kvinde, 20 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation).

De aktive unge kan godt beklage sig over, at mange af deres jævnaldrende er sløve eller desillusionerede og hellere vil have mere tid til at spille end f.eks. deltage i operation dagsværk, eller hvad det nu kan være, men det er helt klart, at det er sejt at være aktiv.

Og de ved det jo også godt selv, at de er lidt sløve. De synes jo også, at det er lidt cool nok, når jeg går ud på gaden og deler flyers ud, inden jeg går i skole. Det er også lidt overskudsagtigt, siger de. Altså sådan: "Wow, hvad sker der" ik"? Det er jo ikke, så jeg står tidligere op netop for at spille et eller andet computer. (Kvinde, 18 år, bestyrelsesmedlem i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Der er også en afstandtagen fra det, som de aktive oplever som en opgivende og "tågende" festkultur:

Det er det der YOLO begreb, som er blevet moderne. Yoloswag. You Only Live Once. Det er dybt forkert. (Kvinde, 18 år, aktiv i bevægelser)

V - Der er for lidt plads til unge

Som lovet vender vi nu tilbage til et tema, der går igen i alle interviewene, og her er der virkelig noget at komme efter, for selvom alle de interviewede unge er glade for deres politiske aktiviteter, er der også en fælles oplevelse af, at det på mange punkter og måder har været en fremmed verden, de har skullet trænge ind i. Det kan dreje sig om både form og indhold. Det er indlysende, at der er mange unge, der ikke trænger igennem disse barrierer.

Relevans

De unge kan fx opleve hele den offentlige debat og nyhedsflade som noget, der ikke har relevans for dem:

Når man så sådan lige ser TV-avisen, så bliver der mest snakket om nogle ting, som man ikke rigtig kan forholde sig til endnu, for eksempel, hjemmehjælperne og efterløn, og det er jo, først om lang tid. Hvis der nu var en politiker, der snakkede om ungdomshuset eller studieboliger, så bliver de unge mere OBS. Når jeg hører noget om studieboliger eller et eller andet, jeg kan relatere til, som der har lidt mere at gøre med, hvor jeg er nu, så bliver jeg også opmærksom. Ved kommunevalget så er det mest ældre mennesker 65 eller deromkring, som der stiller op, og det er jo ikke noget, som unge rigtig kan associere med. Eller føle at man bliver repræsenteret gennem en 65 årig. Man kan jo godt have

samme politiske holdninger, men de mener det jo ikke på helt samme måde, men man har jo forskellige nuancer, om man er 25 eller deromkring, eller om man er 65. (Pige, 17 år, gymnasieelev)

Det er tit ældre mænd på TV2 News, der står og snakker om et eller andet. Det bliver lidt, at politik er for gamle mennesker eller sådan. (Kvinde, 18 år, aktiv i bevægelser)

16-års valgret

De unge i undersøgelsen vil gerne have stemmeret som 16-årige. De er ikke i tvivl om, at det ville øge deres egen og deres jævnaldrenes interesse, og de er også sikre på, at det ville øge politikernes interesse for denne aldersgruppe:

I forbindelse med kommunalvalget fik jeg jo egentlig aldrig rigtig gjort noget. Hvorfor var det så, at jeg ikke gjorde det? Jeg tror, at det handler om at unge under 18 år, de kan jo ikke stemme alligevel, så der er ikke særlig mange politikere, der prøver at komme ud til dem, fordi det får de jo ikke noget ud af. De spilder deres tid under valgkampagnerne, hvis de går ud og snakker med os under 18. (Dreng, 16 år, gymnasieelev)

Og nu står jeg som en 17-årig, og kigger på alle de der valgplakater, har fået en kæmpe politisk oplysning i forhold til, at vi har haft så mange politiske debatter på skolen, og, og nej, hvor ville jeg ønske, at jeg kunne stemme. Det gør sgu også en forskel. At tale om at alle skal stemme, fordi det gør en forskel, og så må jeg ikke. (Pige, 17 år, gymnasieelev)

Hvad rekrutterer politisk?

For alle gælder det, at forældrene er særdeles vigtige rollemodeller. De aktive ungdomspolitikere, vi har interviewet, har politisk aktive og politisk oplyste forældre, og man går i forældrenes fodspor mht. politisk orientering, selvom det naturligvis både er og føles som en selvstændig beslutning. Man er oplyst og inspireret af sine forældre og det miljø, man kommer fra. Miljøet giver stolthed og identitet.

Alle de interviewede er blevet spurgt, hvad der skulle til for at rekruttere flere unge til politisk arbejde. Der er på tværs af partipolitiske forskelle og forskelle i politisk indsats nogle gennemgående ideer og holdninger, som handler om, at man savner mere viden som ung om, at man kan være politisk aktiv. Der mangler viden om partierne og mulighederne for at engagere sig politisk set, og at det batter at deltage – også som ung. Men det handler også om få nogle veje ind i organisationerne. For nogle handler det om, at de skal tages i hånden fx af en kammerat, og inviteres med:

Jeg tror, at man skal inviteres, hvis man er mig. (Kvinde, 24 år, aktiv i bevægelser)

Behov for vejvisere

En anden ung, der ikke umiddelbart er politisk aktiv men nok interesseret, kan ikke lige finde vejen ind i politik. Hun hører ikke til dem, som er afklarede på forhånd. Hun gør sig følgende overvejelser:

Der mangler en formidlingsmetode, som kan gøre det mere tilgængeligt. Man ved godt, det parti er her, og det her parti er der, og det her parti er i midten, men derudover så er

det rigtig svært at gå ind i det, og så lige pludselig så ændrer partierne sig. Så er der en masse forskellige politikere, som lige pludselig er oppe at skændes. Det er rigtig, rigtig svært lige pludselig at skulle tage stilling til det. Så der mangler simpelthen en ny måde at formidle det på, som gør det mere til, tilgængeligt. Det er også godt, hvis der er nogen, der henvender sig til dig. Og at skolen gør noget. (Pige, 17 år, gymnasieelev)

Der er et helt felt af unge, der gerne vil et eller andet meningsfuldt, men bare ikke kan finde ud af, hvor de står og ikke ved, hvordan man skal tage stilling. Nogen ønsker oplysninger, men ved også godt, at det i sidste ende er dem selv, der skal tage stilling. Det kan godt være meget krævende i en værdieksploderet verden med globale påvirkninger og mange glatte mediestrategier:

Jeg tror også, jeg tror også, at folk har nærmest brug for, en, en slags overskrift på tingene. Altså, jeg går på grundforløbet lige nu, og undervisningen er lort. Jeg sidder og snakker med de andre, og de synes simpelthen, at vi har brug for en overskrift. Jeg kunne godt tænke mig at se sådan nogen rækker med navne og ansigter, hvor de står med nogle farver og et eller andet, og så simpelthen bare nogle punkter. Og så bare læse det igennem, og så kan man på en eller anden meget, meget nem måde, få mere viden om det, meget, meget overskueligt. Jeg har det lidt som om, at hvis jeg skal gå ind i politik, så skal jeg læse i alle mulige aviser. Jeg ved ingen ting. (Kvinde, 24 år, aktiv i bevægelser)

Jeg tror, at noget af det, der skal, skulle til for at få flere oplyste, og det er jo ikke, fordi at hele Danmarks ungdom skal melde sig ind i et parti eller støtte Amnesty International, men for at få dem til at gå ind og have en holdning, jamen, så er det undervisningen, det går ud på. På vores skole, så bliver vi oplyst om det, så nu ved vi, hvad de forskellige partier er. Man kunne godt oplyse folk også i folkeskolen, sådan så det bliver en mere naturlig ting, at man har en holdning. (Kvinde 18 år, aktiv i bevægelser)

Det, der er galt er, at det ikke er en naturlig ting for folk at stemme. Der er rigtig mange, der sidder med følelsen, jamen hvilken forskel kan jeg gøre? Og det er det for eksempel, som gør, at, kontanthjælpsmodtagere der er kun en tredjedel af dem, som stemmer til kommunalvalg. Det skal ind og være en naturlig del af livet... Altså, selvfølgelig stemmer man. (Kvinde, 18 år, aktiv i bevægelser)

Udover oplysning er der også mange af de politisk aktive unge, der taler om, at det ikke må være for kedeligt. Der skal noget underholdende til for at rekruttere. De pågældende unge føler sig ikke hørt af de etablerede politikere:

Vi har fundet ud af, hvad man ville komme til som unge. Man ville jo ikke komme til en kedelig debataften oppe på rådhuset. Man vil gerne komme til en fest, hvor man ser, at vi har fået en kendt musiker ud, og så har vi noget politik ind i mellem det, men så sagde de gamle: "Ej, det synes vi ikke, at I skal bruge så mange penge til, fordi det ikke trækker nogen stemmer, det får ikke nogen frem". Men vi havde sørget for at spørge. Vi havde spurgt i ungdomsrådet; hvad vil gøre unge mere opmærksomme på kommunalvalget. Så vi vidste det, men det respekterede de gamle ikke helt. (Kvinde, 18 år, aktiv i kommunalt ungdomsråd)

En anden overbevisning er, at det vil være lettere for unge at lade sig inspirere af andre unge. Det er de helt sikre på:

Det er lettere at relatere til en lidt, frisk ung, person, fordi så tænker man, at de ved noget, om det der vedrører mig, eftersom vi er nogenlunde samme aldersgruppe, er der nogen ting, der minder meget om hinanden i vores fritid, vores arbejde. Så derfor tænker man, de ved godt, hvordan det er at være mig. Derfor vil man selvfølgelig gerne have dem ind, som minder mest om en selv. Tænker jeg i hvert fald. (Kvinde, 18 år, aktiv i kommunalt ungdomsråd)

De oplyste og aktive unge, der er meget tidligt afklarede, går altså stærkt ind for tidlig oplysning, gerne af andre unge. Nogen mener, at man kan bruge underholdning eller enkeltsager som rekruttering:

Jeg tror heller ikke, at det falder naturligt for folk at blive partipolitiske. Men der er mange, som har nogle stærke holdninger, og måske mener noget om nogle enkeltsager, men de går ikke op i at sætte sig ind i det. Her kan vi sætte ind. (Pige 17 år, bestyrelsesmedlem i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Unge bliver ikke oplyst eller kontaktet nok

I det hele taget kan de aktive unge næsten ikke få oplysning nok. Det er deres overbevisning, at det er dét, der skal til. De oplever også, at det virker, og de oplever, at partierne og bevægelserne svigter på dette område:

Vi tager jo på besøg på tekniske skoler og har meget stort fokus på det, og har faktisk fået ekstremt mange medlemmer på det. Det er kun noget med gymnasieelever. Jeg har virkelig aldrig nogensinde oplevet noget lignende efter, at vi havde været ude på, X på i Y-by. Jeg meldte bare folk ind, som bare kunne forstå, de var bare aldrig blevet spurgt før. Altså, der var rigtig mange af dem, der var sådan, altså: "Nu har jeg gået her vildt længe, og jeg har aldrig nogensinde hørt om jer. Jeg kæmper da for præcis det, som I kommer og siger her. Selvfølgelig solgte vi jo også, altså vi tog jo der ud med Løkkes-lave-lønninger-kampagnen, altså. Så selvfølgelig var der også noget, som var målrettet, men, men hvor man så fortalte om det brede X ungdomsorganisation, jamen, så var der mange flere folk, som kunne relatere til det. Fordi, de siger: "Jamen, det er jo lige præcis en kamp for mig altså." (Kvinde, 19 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

*Den største medlemshvervning vi har, er det, som hedder "tag-din-ven-i-hånden", altså. Folk bliver meldt ind, fordi de bliver spurgt, de bliver taget med, de får vist hvordan: "Jamen, prøv at se her". Og så siger de, **gud** det er fedt. Der er meget få, der sådan selv opsøger det, vi har med at gøre. (Kvinde, 19 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)*

Hvis vi får fat i de unge nu, og hvis vi får politiseret de unge nu, så, så er der netop færre af dem, der ender op med at blive de der sofavælgere, der aldrig nogensinde har fundet af, at virkelig gøre noget for deres samfund, altså for deres hverdag, og det er jo i høj grad folkeskolen, at man skal starte. Det er fandeme det eneste sted, at man ved, at hele Danmarks befolkning er samlet på noget som helst tidspunkt. (Kvinde, 18 år, aktiv i bevægelser)

Der er udpræget enighed blandt de unge i undersøgelsen om, at det handler om at orientere og dermed aktivere de unge allerede i folkeskolen:

Det skal starte i folkeskolen, altså jeg har overhovedet ikke haft noget samfundsfag i folkeskolen. Jeg har slet ikke hørt noget om partierne. Det har jeg først begyndt at få en lille smule om her i gymnasiet, men det er jo ikke alle, der lige tager en gymnasial uddannelse. Så man skulle gøre mere ud af samfundsfag i folkeskolen, fortælle om partierne, og hvad er sket i de her år, og hvad har det haft af effekt. (Pige, 17 år, gymnasieelev)

I det hele taget mener de unge, at der hersker stor uvidenhed blandt unge. Dette må tages meget alvorligt. Det drejer sig om unge politisk aktive, som har en markant oplevelse af, at der er et stort gab mellem det almindelige ungdomsliv og så de politiske ungdomsorganisationer. Det er egentlig ikke et fravalg. De oplever, at mange unge simpelthen ikke kender noget til, at der findes et demokratisk politisk niveau, hvor man kunne være med:

Jeg tror også, at det skyldes en manglende eksponering for det ungdomspolitiske, altså muligheden for det ungdomspolitiske liv. Jeg tror, at der er mange, der ikke ved, at der findes politiske ungdomsorganisationer, før de kommer op i gymnasiet nærmest, og der har man allerede fyldt sit liv med rigtig mange forskellige aktiviteter, som fritidsinteresser, familie, venner og alt det der. Så lige pludselig står man der, og så har man muligheden, men har bare ikke tiden, når man kommer derop. Men hvis man nu begyndte at blive introduceret mere for det tidligere i livet, så kunne man langsomt blive vænnet til ideen om det. Det er måske også en mulighed. Så jeg tror, at der er der, at barrieren kommer fra. (Mand, 18 år, formand i lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Ejerskab og umiddelbar tilgængelighed er vigtige og går hånd i hånd for de bevægelses- og græsrodsaktive:

Jeg tror, at det er meget vigtigt at få de enkelte til at føle, at det også er deres projekt, føle at det er deres organisation, og at det er deres kamp, det er det, der har gjort rigtig meget for mig, altså da jeg meldte mig ind og begyndte at være politisk. Meget hurtigt følte jeg, det her var mit politiske projekt. Det var sygt meget det, jeg skulle joine. Det var ikke nogen andre, der havde tilrettelagt, hvad vi skulle det næste år.. Så har vi det her arrangement, hvor man bare skulle møde op. Jeg tror, at det var efter, jeg havde været med i halvanden måned, og så var der nogen, der sagde: "Hey! Vi snakker om at lave en aktion. Har du lyst til at lave noget? Være med til at lave det?" Så gik jeg bare i gang. (Kvinde, 18 år medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Det er et gennemgående tema i rekrutteringsdiskussionen, at der er behov for noget læring og noget oplysning. Denne læring og oplysning skal være målrettet de unge,

der føler sig i vildrede. Men samtidig skal der også engagement og ejerskab til. Og det kan nemt dræbes af alt for meget endeløs og saglig oplysning. Der efterlyses nye formidlingsmetoder, som kan øge overskueligheden og gøre valget af (politisk) ståsted lettere.

I denne sammenhæng er det naturligt også at komme ind på anvendelsen af sociale medier, som er særdeles omfattende.

VI - Sociale medier er centrale for arbejdet, men giver nye udfordringer

De aktive unge bruger Facebook til stort alt, hvad de laver. Rekruttering, netværksarbejde, indkaldelser, ansøgninger og politiske debatter:

Vi bruger rigtig meget Facebook. Der er vanvittig meget Facebook. For det er der, folk er, folk vil ikke mere kigge på plakater. Hvis der er mange af deres venner, der er tilmeldt noget på Facebook, så har de mere sandsynlighed for faktisk at kigge på det, og se det, og komme til det. (flerstemmighed af aktive unge)

Hele grundstenen i mit arbejde, det jeg laver til hverdag, det er jo at bruge, Facebook og sociale medier, hjemmesider og så videre. Det er det, som jeg laver, som en del af mit kontorarbejde i hvert fald, det er billeder, det er video og så videre.

Forskellige kampagner, og frem og tilbage. Det er både Facebook og Twitter, og vi har også en Instagram, og har prøvet med noget Snapchat nu også. Vi prøver at komme ud, så vidt vi kan, netop fordi, at det skal være lidt mere jordnært og lidt sjovere for os selv. (Dreng, 16 år, fuldtidsfrivillig i elevorganisation)

De sociale medier løser dog på ingen måde orientering eller oplysningsproblemerne. Man skal stadig kunne orientere sig, og det kan være meget frustrerende. Hvordan finder man det, man skal bruge, når man ikke ved, at det eksisterer:

De steder, som, unge kommer fx Facebook kan være, sådan lidt svært, for der skal du selv aktivt ind og søge på det, og det med at få nok folk til at dele en ting, det er også svært. Hvis det skal virke, gælder det bare om at mindske det arbejde, de skal gøre, jo bedre. Så gælder det bare om at finde en måde, jo mindre aktive de selv skal være, jo mindre tid de skal bruge på ligesom at oversætte teksten jo bedre. (Dreng, 16 år gymnasielev – vil gerne noget politisk)

Det kan være meget svært at hænge på. Nedenfor er en ordveksling med en pige, der er frustreret over det:

For eksempel omkring offentlighedsloven. Der var der en rigtig stor facebookgruppe med 100.000 mennesker. (Mand, 21 år, aktiv i bevægelser)

Men hvordan fandt du den? (Pige, 17 år, gymnasieelev)

Jeg søgte på det. (Mand, 21 år, aktiv i bevægelser)

Ja, det er nemlig det. Det kunne være rart sådan nogle gange at få noget hjælp, for sådan noget, det ved jeg ikke. Så skulle jeg jo høre det gennem nogle venner, som så skulle være vildt engagerede i politik, og det har jeg ikke, nogen som selv opsøger det. Og hvis man nu er sådan en, socialgruppe, som måske, slet ikke har nogle venner som er aktive eller på Facebook. Hvordan skal man så finde de der informationer? Og der er jo nogle, som

der slet ikke læser avis. Måske interesserer unge folk sig for det, men hvis de ikke ved det, hvordan skal de så kunne støtte op om det? (Pige 17 år, ikke politisk afklaret)

Det anonyme net og politiske debatter

Et andet forhold, der fylder for de unge aktive, er, om man skal debattere politisk på nettet. Det er tidkrævende, individualiseret og hvad kommer der ud af det:

Ej, nogle gange, så altså, det orker jeg ikke. Jeg orker ikke de debatter, hvor jeg på forhånd ved, at jeg kommer til at være uenig med 99 % af dem, som skriver derinde. Så ved man bare, at det bruger du tre timer på, og du får intet ud af det. (Mand, 21 år, skralder og vegetar)

*Der er få steder, hvor at man virkelig kan få en konstruktiv debat. For eksempel inde på det der tørklædeopråbet, uanset hvad du lægger op, så kommer der virkelig mange af: "Fuck dig homosvin". Der er nogle, der sagde: "I Danmark har vi ytringsfrihed, hvorfor støtter I ikke bare muhammedtegningerne, og går ind og liker det?" Så noget kommer bare. Nogle gange har man overskuddet til at prøve at diskutere med dem, men det er **virkelig** sjældent, at man får noget ud af det, og det kræver meget af dig. (Dreng, 16 år, vil gerne være aktiv)*

Det er slemt på nettet, fordi på nettet, der skal folk ikke stå til regnskab for det. De står jo ikke foran dig og skal sige det. Specielt hvis det ikke er nogen, som du kender, så kan de jo være fløjttende ligeglade med det. Hvorimod, hvis de står foran mig, så skal de ligesom tage konsekvensen af det, som de har sagt. (Mand, 21 år, aktiv i bevægelser)

Nogen forsøger at tage en politisk debat på nettet

Der foregår således en mængde politisk debat på nettet, som ikke overholder spillereglerne for demokratisk og åben debat. Det er de unge aktive smerteligt klar over. Dilemmaet for dem er her, at de ikke bare kan insistere på sine egne "gammeldags" debatformer, men bliver nødt til at forholde sig til situationen, som er fuldstændig uafklaret og massivt til stede i deres hverdag, mest prægnant på nettet:

Jeg har en ven, som er muslim, hun har engageret sig i de to Facebookgrupper, hvor den ene hedder "Ja tak til moskeer i Danmark", og den anden hedder "Nej tak til moskeer i Danmark", og der har hun taget nogle snakke med nogle virkelig xenofobiske, halvracistiske mennesker. Hun sætter sig og bruger timer på at snakke med ham her Lars Jørgen fra Næstved. Hvad er det lige, at hun får ud af det? Men hun har en tanke om at, at hun måske kan påvirke ham eller hun kan skabe en eller anden forståelse. (Mand, 21 år, aktiv i bevægelser)

Afrunding første del

Det er et positivt portræt, der tegnes af de unge, der er politisk interesserede. De er meget aktive. De vil gerne rigtig meget både på deres egne og andres vegne. Det handler nogle gange om at få det hele til at mødes, når både engagement, uddannelse, familie og venner, skal tilgodeses.

At de vælger at bruge tid og kræfter på et politisk engagement handler om, at det giver mening for dem. Det kan være både i relation til dem selv, men også fordi de har et ønske om at gøre en forskel. Det kan være i det helt nære, på nationalt plan eller i et internationalt perspektiv.

Det er ikke altid let for de unge at finde deres vej ind i det politiske arbejde. Af en del opleves det som en fremmed verden at skulle begå sig i. Nogle temaer opleves ikke som havende relevans, når man er ung. Det handler også om, at der mangler vejvisere, der kan hjælpe den unge med at gå ind i aktiviteterne, og som kan hjælpe med diverse spørgsmål.

Når de har fundet deres platform, bliver det for mange af de unge, noget, der fylder meget i deres hverdag og tilværelse. Det gør ikke noget, så længe at det giver mening for dem. Det bliver et sted, hvor de henter identitet, venner og kæresten. Der er ikke meget plads til et liv ved siden af. Det sociale og det politiske er begge vigtige for de unge og kan oftest ikke skilles ad.

De unge peger alle på, at de oplever, at deres jævnaldrende i mange tilfælde mangler viden om det politiske system og deres muligheder for at få indflydelse. Der er også udpræget enighed om, at man med fordel kunne møde de unge, hvor de er. Typisk på uddannelsesinstitutioner og i folkeskolen, og man målrettet burde gå efter at oplyse de unge.

I denne del af rapporten er de unge blevet belyst under et. Men de unge har forskellige begrundelser for at engagere sig politisk og skal derfor fastholdes og motiveres på forskelligvis. Det analyseres i næste del af rapporten, hvor vi vil skitsere en række forskellige typer af unge og karakteren af deres engagement.

Del 2

Hovedtyper

I denne del af rapporten vil vi præsentere syv forskellige typer af unge. Der vil være fokus på, hvad der driver den unge, når det drejer sig om politisk engagement, hvilke udfordringer den pågældende type oftest vil møde, samt hvilke områder man med fordel kan være opmærksom på, når det handler om fastholdelse af unge i den pågældende type.

Typerne skal læses som et analyseredskab for at få nogle motivationsstrukturer og specifikke problemstillinger frem. En ung vil typisk have træk fra flere typer, og der findes også tværgående bevæggrunde, fx vil næsten alle de unge gerne lave noget, der giver mening. Det kompetencesøgende og ønsket om at være socialt integreret er også generelle træk. Den foregående del af rapporten beskriver en række af disse gennemgående træk.

De syv typer som vil blive præsenteret er:

- A) Ungpolitiker classic
- B) Den kompetencesøgende
- C) Aktivisten
- D) Kammeraten
- E) Den frivillige
- F) Den nysgerrige – vil gerne engageres
- G) Tvivleren og skeptikeren

Type A - Ungpolitiker classic

En gruppe blandt de interviewede unge træder klart frem. Det drejer sig om unge, der forstår og accepterer spillereglerne i det etablerede demokratiske set-up. De har drømme og forestillinger om at blive valgte politikere eller i hvert fald arbejde i deres parti på lidt længere sigt:

For mig ville det være det fedeste i verden. Det er rigtigt, at det er mega hårdt, det er mega utaknemmeligt. Du har lorte arbejdstider, men det ville være det fedeste i verden, at få lov til at sidde og lave den politik og kæmpe så indædt for den politik, som man bare brænder for, og kæmpe for de mennesker, som man virkelig gerne vil repræsentere. (Kvinde, 19 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Jeg kan ikke helt nikke genkendende til det der med, at det skulle være et eller andet kæmpestort internt magtspil hele tiden, det synes jeg ikke, at det er i XX, og det er også noget af det fede ved at komme på et fælles grundlag, man behøver ikke at være den klogeste eller være den bedste. Alle er ligesom lige, når man sidder og har en diskussion. Men vi bliver jo præget af det. Man bliver jo også indskolet på eller anden måde, jeg vil vædde med, at da vi kom, var vi ikke ligeså stærkt definerede, konservativt, socialdemokratisk eller radikale, som vi er nu. Fordi man bliver jo på en eller anden måde opdraget i ungdomspartiet. (Dreng, 16 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Disse unge er meget glade for det, de laver, og at de kan være med til at præge det. De fleste oplever, at de har en platform at stå på og et sted at udfolde sig og kvalificere sig. De er enten opvokset med netop den slags politisk virksomhed, som de selv går

ind for, eller de er opvokset i et hjem, hvor der er en udtalt politisk interesse. De forestiller sig, at det er her, livet skal leves også fremover. De føler sig som idealister, og de giver udtryk for, at de har været afklarede om deres politiske ståsted fra starten. Det politiske engagement fylder meget i alle dele af livet, og det styrer rigtig mange af livets forhold (som fx valg af bank, restaurantbesøg og personlige værdier). Disse unge giver både udtryk for, at de er inspirerede af deres familiemedlemmer, og samtidig at de selvfølgelig selv har taget stilling.

De oplever, at deres jævnaldrende tager hatten af for deres engagement og synes, det er fedt, at de gider gøre noget.

De unge politikere oplever sig som idealister og det er vigtigt for dem, at de brænder for noget, og at det, de laver, giver mening. De har bestemt ikke meldt sig ind for festernes skyld, som de jævnligt bliver spurgt om, men derfor betyder det sociale selvfølgelig alligevel rigtig meget. Det er i partiorganisationen, at man finder sine venner, sin kæreste, og øvrige fritidsinteresser drosles ned. De meget politisk aktive kan alle fortælle om, at de har måttet opgive eller indskrænke deres fodboldspil, dans, musik, eller hvad der nu har fyldt noget i deres liv. Nogle unge fortæller også om, at deres politiske aktivitet fylder så meget, så fx nye studiekammerater eller sociale arrangementer på uddannelsen kommer langt ned på prioriteringslisten. Det opleves ikke nødvendigvis som et problem, men som en meningsfuld prioritering.

Der er også unge i ungdomspolitik, der oplever, at det kan være hårdt, fordi man skal kæmpe sig vej frem. Nogle af de unge politikere oplever, at der er mange gamle i politik. Det drejer sig fx om unge, der er på vej fra den politiske ungdomsorganisation til moderpartiet.

Jeg har altid været interesseret i politik, så blev jeg medlem der, og der var ikke så mange. Jeg var den eneste unge, måske var der et par andre, som ikke rigtig var aktive. Derfor var de meget interesserede i, at jeg skulle blive aktiv, så de skubbede, altså, de sådan opfordrede mig også til at komme til nogle møder eller så noget. Det gjorde jeg så. Og så manglede de bestyrelsesmedlemmer, og så meldte jeg mig ind for nogle år siden. Der har jeg så været der i bestyrelsen, det har været lidt mærkeligt, fordi det er nogle gamle mennesker, jeg sidder sammen med. Og det er lidt mærkeligt, altså, det er jo ikke fedt... Det er jo ikke socialt fedt, vel? Men jeg synes, at jeg har lært rigtig meget af det, fordi, så får jeg en større forståelse for andre mennesker (Mand, 18 år, medlem af politisk parti)

Signalement - Ungpolitiker classic

- **Drivkraft:** Interesse, viden, rodfæstet engagement, vennerne og sammenholdet.
- **Udfordring:** Der er mange gamle i politik, man kan føle, at man lukker sig om sig selv i organisationen, og at det bliver helt umuligt at omgås unge, der ikke er politisk aktive på samme måde. Tiden det kræver, kan være overvældende. Kan det være anderledes?
- **Fastholdelse:** Giv mulighed for politisk arbejde i mindre doser. Kan man lave lidt uden at ryge helt ud? Kan man evt. holde en pause? Ungpolitikeren vil meget gerne

i dialog med de "voksne". Hun vil både opleve sig som lærling, men vil samtidigt også gerne lyttes til. Ungpolitikeren er ikke i udgangspunktet svær at fastholde. Det er i hvert fald klart, hvad der skal til. Ungpolitikere har som regel identiteten på plads og føler sig som en del af en historie. De er skarpe til at prioritere deres tid, men de vil gerne være flere. De har mange ideer til, hvordan man kunne rekruttere. De kredser om en tidligere indsats og meget mere oplysning. Altså en appel til det, de selv synes, er det vigtigste. De, der kommer til kurser og seminarer, er meget glade for det. Det opleves meningsfuldt og giver identitet. Det er også godt for CV'et. Det leder til den næste type.

Type B - Den kompetencesøgende

Der er som nævnt her et overlap til den forrige type, men der er også tale om en selvstændig profil. Der er en gruppe unge, der fremhæver, at de gerne vil blive dygtigere og også oplever, at det kan de i rigt mål blive gennem politisk arbejde. Det drejer sig her om unge lige fra de klassiske politiske ungdomsorganisationer til unge, der arbejder i brede græsrodsorganisationer. Det er meget tilfredsstillende at føle, at man bliver bedre til noget, og at man får et overblik, man ikke havde i forvejen. Social kontakt, gode venner og gode forbindelser betyder rigtig meget:

Og det er så på den måde, at man finder ud af, hvordan man selv har det med det, og det der med at skole hinanden og på den måde danne sin egen analyse omkring ting, giver rigtig meget og er meget vigtigt for os. (Kvinde, 18 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Man lærer for eksempel at lægge et budget. Det lærer man for eksempel ikke i skolen. Det er meget praktisk at kunne lægge et budget og organisere ting. Så man lærer også ting,

man vil bruge ude i livet, som man ikke lærer i skolen Og der er jo noget viden, som jeg på en eller anden måde har fået ved at følge med i politiske ting, som jeg ikke selv har tænkt over, men som dukker op, når jeg sidder i en skolesituation: "Det her, det vidste jeg faktisk godt"(Kvinde, 20 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Altså, det sidste jeg lavede var, at jeg var med til at arrangere en, en krystalnatsdemo. Her i lørdags, hvor vi mødtes på X Plads, spillede nogle sange, holdt nogle taler, gik fakkeloptog til Y Torv, der var vores job, at sørge for, at det skete. Opreklamere det, sætte scene op, sørge for at vi havde et frontbanner, sørge for, at vi havde fakler. Ja, sørge for det hele. Jeg synes, at personlig udvikling, det er en nice bonus, men grunden til at man startede, og grunden til at man bliver ved, det er, fordi de sager man arbejder med, dem synes man er så vigtige, at man bliver nødt til det (Kvinde, 18 år, medlem af lokalforening af en politisk ungdomsorganisation)

Det at være politisk aktiv føles tit enormt udviklende for dem, der er med i det. Det gælder over hele det politiske spektrum fra de etablerede partiorganisationer over bevægelser og græsrodsorganisationer, at de unge er meget glade for kurser, sommerlejre, studieture og internationale besøg. Det synes de virkelig, at de får noget ud af, og de føler sig værdsat:

Jeg har lært meget om vedtægtsdiskussioner. Lige pludselig er man den, der kan sidde og, og styre det hele i sit elevråd, fordi man rent faktisk ved, hvad de enkelte kringledede betegnelser går ud på, og hvilke konsekvenser, det har i virkeligheden, og hvordan man bare i det hele taget strukturerer en debat så alle får noget at sige og sådan så der ikke er nogen, der sidder og styrer det hele, og sådan så man rent faktisk kommer frem til en løsning, så jeg har også været med til at højne niveauet i mit elevråd. (Pige, 17 år, aktiv i elevorganisation)

Jeg er blevet en del klogere på samfundet. Jeg prøvede alle mulige ting, og jeg blev dygtigere i alle mulige fag, kunne jeg mærke i skolen. Jeg blev bare meget dygtigere til alle mulige ting. (Pige, 16 år, aktiv i elevorganisation)

Det er også de sproglige kundskaber, man bliver udfordret på en anden måde, når man skal være med i en debat, eller man skal stå og, holde en tale af en eller anden art, man bliver jo hele tiden skubbet ud over nogle grænser, som man måske ikke nødvendigvis selv havde taget springet ud over, hvis man bare gik i skole. Jeg har også udviklet noget selvtillid, jeg ikke nødvendigvis havde i starten ... Jeg har været med i snart fire år efterhånden, jeg kan godt mærke, at når man har været med så længe, så lægger man jo hele sit væsen i det, og på den måde så udvikler man sig jo også. (Dreng, 16 år, aktiv i elevorganisation)

Alle de unge er klar over at det udover at være udviklende og spændende for dem at være politisk aktiv, så er det også godt for CV'et, og det er de glade for.

De har jo også gjort det sådan, at man kan man også få et bestemt antal point for det frivillige arbejde man laver, så man bliver overprioriteret i forhold til nogle andre, som måske ikke har lavet samme frivillige arbejde. (Pige, 17 år, aktiv i kommunalt ungdomsråd)

Signalement - Den kompetencesøgende

- **Drivkraft:** At blive dygtigere, at lære noget, at gøre noget godt for sit CV, der kan hjælpe ens karriere fremover. Det ses ikke i modsætning til det politiske eller sagsorienterede engagement, men som en faktor der er vigtig og central for denne type unge.
- **Udfordring:** Sagen eller det politiske engagement kan skiftes ud med noget andet. Det sker, hvis den unge ikke føler, der er pay-off eller synlighed. Så giver man sig til noget andet. Man er ikke nødvendigvis trofast.
- **Fastholdelse:** Gøre det meget klart, hvad man som ung kan lære af sit politiske arbejde. Fx ved at have klare og overskuelige kursusforløb, da de efterspørges af unge fra organisationer, der ikke har dem. Bruge kompetenceudviklingen til at cementere det politiske engagement og at få kontakt til moderorganisationen, hvis man har en sådan. Det efterspørges af mange.

Type C - Aktivisten

Under denne overskrift gemmer sig et meget bredt spektrum at unge, der er engagerede i bevægelser og enkeltsager. Det er lige fra daglig beskæftigelse med sagen til at have mødt op til en demonstration eller været med i underskriftindsamlinger. De er i gang med et identitetsarbejde og er ved at finde deres egen platform. De virkelig bevægelsesaktive føler, de kommer meget bredere ud end i et parti. Her er rubriceret unge, der laver politisk arbejde ved at skralde, spise vegetarisk, lave en festival om bæredygtighed, hverve medlemmer til Amnesty International mm.

Vi møder her unge, der er meget aktive og bruger lige så meget tid som ungpolitikerne, men med en helt anden vinkel. Nogen arbejder i bevægelser, andre investerer hele deres personlige livsstil i fx at skralde eller spise vegansk af politiske årsager:

Jeg har været aktiv i en velgørende organisation, hvor jeg har været facer, og fundraiset, og været medarrangør på diverse arrangementer. Derudover så har jeg været med til nogle underskriftindsamlinger for X og for Y, og så har jeg været, almindelig indsamler, jeg ringer på døren og beder om penge til mange ting. Lige nu så er jeg aktiv i et projekt, som handler om at få socialt udsatte til at stemme til kommunalvalget, og regionsvalget. Jeg interesserer mig generelt bare for politik (Kvinde, 18 år, gymnasieelev)

Jeg tror, at det startede for mig, at når jeg ser ting, jeg bare ikke bryder mig om. Så gør jeg, hvad jeg kan. (Kvinde, 24 år, EUD)

Jeg er ret interesseret i miljø, og går rigtig meget op i at bekæmpe de miljøforandringer, som kommer, og jeg prøver at gøre, hvad jeg kan for, at den generation der kommer efter

os, ikke kommer til at få det helt forfærdeligt. Jeg skraller rigtig meget og jeg gør alt, hvad jeg kan for ikke at købe nye ting overhovedet, spare på vandet, og vaske plastikposer, når jeg har brugt dem og den slags. Jeg prøver at sige til mine kammerater, eller i hvert fald prøver at være et godt eksempel for, hvordan man kan spille lidt mindre, der har jeg så valgt at lade være med at spise nogle former for kødprodukt eller, animalske produkter, jeg spiser kun æg eller mælkeprodukter, hvis de er skraldede. Så jeg tager ud om aftenen ved 10-11-tiden, tager forbi Netto, Føtex, Fakta og så videre, hopper i deres skraldespande, og ser hvad der er af gode ting og sager. Jeg har regnet ud, at jeg på ni måneder havde for omkring 45.000 kr. Der er virkelig et skraldermiljø, som især manifesterer sig i form af en facebookgruppe, hvor jeg tror, at der er tre tusinde medlemmer. Altså, det er rigtig mange, og der er virkelig en debat kørende, **hver** dag, som sådan lidt opstiller kutymen for, hvad det egentlig er. (Mand, 21 år, studerende).

De unge, der bliver aktive i fx skrallerbevægelsen, mener, at man i højere grad kan gøre en forskel, altså virkelig udrette noget, der hvor de er i modsætning til mulighederne i et politisk parti:

Jeg har fået folk til at blive vegetarer. Altså, så du jo rent faktisk kunne gøre en forskel i stedet for det her minimale. Men jeg har lige haft lidt svært ved at finde ud af hvordan, hvordan det ellers skulle være. Hvordan man skulle gøre det. Et politisk parti, det er jo selvfølgelig en mulighed, men det ville ikke være helt nok, det ville bare være: "Nårh, nu er der et medlem mere i SFU (Mand, 21 år, studerende)

De unge aktivister brænder for mange forskellige ting og oplever det som en stor frihed i forhold til at gå ind i et parti. De unge aktivister føler, at de bedre kan stå inde for de helt personlige valg og den personlige stillingtagen, som kan blive helt deres egen:

Jeg melder mig ikke ind i et parti, fordi indenfor et parti som fx Venstres Ungdom, så er der jo, de røde og de sorte, og så mener de to forskellige ting, og så er man med i én fraktion, og, og det egentlig er fint, men jeg vil ikke melde mig ind i et parti, hvor jeg kun er enig med halvdelen. Hvis jeg skal være medlem af et parti, så er det fordi, at jeg kan stå inde for **alt** det her, og det synes jeg ikke, at jeg kan finde. Hvis jeg melder mig ind i et parti, så ville jeg føle, at jeg forpligtede mig til, at stemme på det her parti hver eneste gang. Og hvad hvis så, at jeg melder mig ind Socialdemokratisk Ungdom, og der så kommer en fra Radikal Ungdom, eller en fra det Radikale Venstre, som jeg er mere enig med. Er jeg så forpligtet overfor Socialdemokratiet eller hvad? (Kvinde, 24 år, aktiv i diverse bevægelser)

Jeg bryder mig ikke om, om det spil, jeg føler, at der er i politik. Og så tror jeg på, at der hvor jeg er nu, der kan jeg gøre en større forskel, fordi jeg netop ikke er bundet fast på de her retningslinjer. Og jo, i et demokratisk samfund, bliver man nødt til at, at have noget med politik at gøre for at få noget som helst indført, men der er jo sindssygt mange valg, og der er ingen grund til at binde sig op på et parti. (Kvinde, 18 år, aktivist)

Signalement - Aktivisten

- **Drivkraft:** Man vil gerne gøre en forskel. Det skal være en sag. Det er vigtigt, at der er nok at tage fat på. Det kan fx være menneskerettighederne eller miljøet eller begge dele. Stemningen er fed og fællesskabet enestående.
- **Udfordring:** Organisationen er ofte løs, medmindre den unge er meget langt inde i den. Det kan være store internationale organisationer med deres helt eget og svært gennemtrængelige hierarki. Eller det kan være helt personlige indsatser. De unge, der ikke får et godt og personligt netværk ud af sin aktivisme, vil ikke være særlig robuste i deres tilknytning. Begejstringen kan være stor efter en vellykket aktion, men også skuffelsen eller den flade fornemmelse kan fylde meget, når der så ikke lige sker mere.
- **Fastholdelse:** De politiske ungdomsorganisationer eller andre ungdomsorganisationer må evne at skabe den samme åbne begejstring som en vellykket enkeltaktion, der må skabes overgange eller veje ind, som passer til det politiske engagements klangfarve. Man må arbejde på, at kunne åbne sig overfor hvad de unge kommer med og på at tage fat i det åbenlyse engagement, hvor det findes, og understøtte det.

Type D - Kammeraten

Kammeraten dukker op, fordi vennerne er der, eller fordi der kom en direkte opfordring fra en kammerat. Denne gruppe er rigtig stor, og her er virkelig noget at komme efter for de politiske ungdomsorganisationer. Venner har ofte et vist værdimæssigt fællesskab (ikke altid). Men alle unge er identitetssøgende og næsten alle vil gerne være med til spændende og meningsfulde aktiviteter, der ikke opleves som tomgang:

Men, jeg er blevet inspireret meget af, at X har været så aktiv. Vi har været fem drenge i klassen kun, og vi har været meget aktive i X's valgkampagne, vi har tilbudt at være med ude og dele flyers ud, og vi har været ude at se debatter, og været med rundt. Bare det at snakke med X om tingene, det har fået mig til at tænke, at det virker da meget festligt. Nu er der større chance for, at jeg ville melde mig ind i et parti, end der var for et halvt år siden eller en måned siden. (Mand, 19 år, gymnasielev)

Der er et stykke vej fra at være Kammeraten til at blive politisk aktiv af egen kraft og motivation. Der kan herske store indre ambivalenser. Man kan være tiltrukket af fællesskabet, eller måske føle sig lidt presset til fx at deltage i en SU-demonstration:

Vi var til den der SU-demonstration. Både Y og jeg, vi havde ikke rigtig lyst egentlig, men så havde vi et ærinde inde i København alligevel, og så kom vi, og så var vi der en halv time for tidligt, og så tænkte vi, at der var koldt, så vi tog hjem. Vi gad ikke stå en halv time og bare vente på folk. For mig var det ikke vigtigt nok. Jeg synes, at folk skabte sig, jeg synes egentlig, vi får meget i SU. (Mand, 19 år, gymnasielev)

Kammeraten kommer således i første omgang, fordi vedkommende bliver trukket med af en. Hvis man skal fastholde kammeraten, er det vigtigt, at vedkommende får nogle succesoplevelser, som giver lyst til at komme og bakke op om sagen. Det kan fx være oplevelsen af at ens indsats faktisk kan ændre noget og betyder noget. Det handler måske om at vække den unges lyst og gøre aktiviteterne vedkommende.

Signalement - Kammeraten

- **Drivkraft:** Kammeraten søger tilhørsforhold, vil gerne være med og få accept. Det sociale er altid vigtigt, men det er ekstra vigtigt for ”kammeraten”. Det sociale vil mange gange være indgangen til det politiske.
- **Udfordring:** Kammeraten kan hurtigt give op, hvis det ikke er givende og føles rigtigt, eller der kommer noget andet i vejen. Det sociale er i første omgang vigtigst for denne type, og vedkommende skal opleve, at det fungerer.
- **Fastholdelse:** Varme, inklusion, succesoplevelser. Gør døren bred, tag godt imod og fasthold et godt socialt miljø.

Type E - Den frivillige: Springbræt til politik?

Mange unge er aktive i en interessebaseret forening og lægger mange kræfter i at fremme arbejdet for den pågældende sport, hobby, eller holdningsbaserede virksomhed. Det har været en underliggende forestilling i den danske demokratitænkning, at det demokratiske foreningsarbejde kunne kvalificere eller inspirere til også partipolitisk eller bevægelsesorienteret rekruttering (kommer fx til udtryk i DUF 2014). Dette bekræftes af i hvert fald nogle af de foreningsaktive i denne undersøgelse.

En ung kønspolitisk engageret kvinde oplever, at hun kan ændre noget i sin idrætsklub. Hun synes, at det er spændende at få indflydelse, og det ser hun nu som politisk arbejde, hvilket hun ikke gjorde, da hun begyndte at komme i klubben. Hun har været med til at vippe nogle gamle mænd af pinden og vundet indflydelse for kvindeidrætten:

Jeg vil helt klart være politisk indirekte igennem mit arbejde. Det er i hvert fald den holdning, jeg har lige nu. Jeg tror, at der er sindssygt mange, der kunne have potentiale til at gå ind i bestyrelsesarbejde eller på en eller anden måde blive politisk aktive, før så jeg det jo ikke, som værende politisk aktivt, at jeg havde lavet bestyrelsesarbejde, men det gør jeg så nu. (Kvinde, 24 år, aktiv i idrætsforening)

Denne kvinde er et udtryk for, at tingene ikke sker af sig selv. I hendes tilfælde skulle der gøres noget for at få den i dette tilfælde aktive sportsudøver til også at påtage sig demokratiske og administrative forpligtelser:

Men jeg tror også simpelthen, at så skulle det handle om, at man skabte en eller anden form for kultur i den her boldklub, der gjorde, at man som spiller også skulle noget andet end bare det at spille fodbold. Altså, at det på en eller anden måde skulle italesættes, at man skulle være en del af trænerteamet i et halvt år, eller at man skulle i praktik i bestyrelsen. Der tænker jeg helt klart, at det er måden, man skal få unge til at være politisk aktive, det er ved at ændre på hele strukturen og, de ydre omstændigheder omkring det. Jeg tror, at man skal starte et andet sted end hos de unge selv. Man skulle starte i hele måden, at bestyrelser og dem der ellers driver foreninger ser på klubbens medlemmer. De skal ses som værende potentielle bestyrelsesmedlemmer, men det er jo også svært, for samtidig skal klubben jo også kunne fungere, så hvis alle skulle rende rundt og føle, at de kunne sige noget, så ville vi jo aldrig komme videre. Jeg tror helt klart, man skal tænke på det organisatoriske og bag, og ikke på selve boldspilleren eller aktøren i forhold til, hvis man skulle få dem til at blive politisk engagerede. (Kvinde, 24 år, aktiv i idrætsforening)

Hun er meget klar over, at de unge kommer i idrætsklubben for at dyrke den pågældende idræt, og at det kan være mere end svært at få dem til noget andet, men hun har selv taget springet og har været glad for det og synes, at det har givet hende meget både socialt og kompetencemæssigt.

Signalement - Den frivillige: Springbræt til politik?

- **Drivkraft:** Interessen for en aktivitet eller et bestemt område.
- **Udfordring:** At involvere de praktisk engagerede når der er brug for organisatorisk og interessepolitisk arbejde.
- **Fastholdelse:** At skabe plads og indflydelse til unge og nye. En mulighed er fx at tænke strukturen forfra. Man skal måske kunne være aktiv også af og til eller i varierende omfang alt efter de krav, som de unge møder fra andre arenaer af ungdomslivet.

Type F - Den nysgerrige – vil gerne engageres

Rigtig mange unge er som udgangspunkt ikke med i noget politisk parti eller udfører frivilligt arbejde og har måske heller ikke venner, der gør dette (og eller er medlem af et politisk parti). Men det er oplagt, at de kan vækkes eller tændes ved gode oplevelser eller informationer, der opleves som relevante. Et eller andet sted er der en længsel efter engagement hos de allerfleste:

Altså, jeg vil smadder gerne hjælpe. Altså, jeg synes, at det er nogle virkelig gode budskaber, at de har. Jeg har også overvejet at rejse til Ecuador eller Sydafrika, jeg kender flere, der hjalp med at bygge nogle huse, undervise i engelsk, og så samtidig fik en rejse og et ophold ud af det. Det kunne jeg rigtig godt tænke mig at gøre, at hjælpe på den måde, men synes ikke, at jeg har overskud i min økonomi nu til at skulle støtte med så mange penge, som det er, men jeg synes, det er glimrende formål, og jeg er glad for, at der nogen, der gør det, og har det overskud, eller er lidt mindre egoistiske, eller hvordan man skal se på det. (Mand, 19 år, gymnasieelev)

Der kom en sød pige hen til mig og sagde: "Vil du give et beløb?" og så sagde jeg: "Ja, det kan jeg godt". Og så fandt jeg først ud af bagefter, at det var månedligt. Og det er meget indviklet at melde sig ud, har jeg fundet ud af, jeg er stadigvæk medlem, men det er en blanding af, at jeg gerne vil gøre noget godt, og så også lidt, at, at jeg orker ikke lige at melde mig ud. (Mand, 18 år, gymnasieelev)

De ovenfor citerede synes det ville give god mening at gøre noget, men står af pga. uoverskueligheden. De skal inviteres og tages meget i hånden. Men så er der trods alt noget at bygge på. Det helt nære kan være det, der aktiverer denne type unge:

Jeg bor i Z by, der havde vi et lille torv, hvor der var en Fakta. Det er en utrolig lokal sag og vildt ligegyldig for omverdenen, men den Fakta flyttede så, 500 meter længere ned ad vejen, men valgte at beholde de lokaler, som de havde været i før, og sagde, at ingen andre måtte flytte ind. Vi har dem stadig som lager. Det ødelagde alt liv på det torv. Det var noget, der virkelig skabte røre i Z-by. Folk blev totalt sure over, at de dræbte torvet på den måde, og folk bojkottede Fakta og alt muligt. Jeg synes måske ikke, at det var lige

så forfærdeligt, men jeg synes stadig, at det var da ærgerligt, for jeg bor lige ved torvet, og det dræbte virkelig meget. Der skrev jeg under på noget. Sådan en... "lad være Fakta". (Mand, 19 år, gymnasielev)

Her har den unge virkelig kunne relatere til sin dagligdag, og det er vigtigt for nogen. For andre unge sker dette, når de oplever sociale uretfærdigheder. Der er flere, der nævner "Irakerne i Brorsons Kirken" som et vendepunkt for dem. En enkelt nævner sagen med den thailandske pige Im, der blev udvist af Danmark, men fik lov at blive, fordi der blev aktioneret.

Signalement - Den nysgerrige - vil gerne engageres

- **Drivkraft:** Søgende, vil gerne et eller andet, er ikke selv udfarende, det skal tæt på eller være meget oplagt.
- **Udfordring:** Hvordan kommer man i kontakt med de muligvis mange, der kan tændes på noget, de føler sig helt personligt berørt af.
- **Fastholdelse:** Aktiviteter man kan være med til, som ikke kun er druk og fester, men også giver en eller anden mening for andre end dem selv.

Type G - Tvivleren og skeptikeren

En gruppe unge er stærkt tvivlende overfor, om politisk aktivitet af enhver type nytter noget som helst. De er også meget i tvivl om deres egen rolle i det. Det er en blanding fra, at de er helt uafklarede om deres egne holdninger, til at de ikke tror noget nytter.

Der er et meget stort politisk potentiale i denne gruppe, der jo i den sidste ende ikke er det mindste ligeglade, men derimod i gang med en proces henimod at blive voksne, og det kan gå i mange retninger, og det kan være meget forskelligt, hvad det kan skabe af engagement:

Altså, lige der er jeg selv stadigvæk i tvivl om, hvor jeg står. Altså, politisk sådan, hvilken farve jeg er. Når man skal sætte sig selv ind i det, så bliver man lige nuanceret lidt mere, fordi at man har forskellige sympatier, holdninger og så videre. Det kan ikke bare sættes ind i en boks. (Mand, 19 år gymnasieelev)

Jeg ikke er helt sikker på, om jeg er stabil nok i min tro på et parti, til at jeg gad være en del af at arbejde for det, jeg synes, at det virker uoverskueligt. (Mand, 19 år, gymnasieelev)

Jeg vil også ærligt indrømme, at det ligger ikke i min interesse at deltage aktivt, det er lidt egoistisk tænkt, men jeg har ikke den interesse, selvom jeg selvfølgelig gerne vil, at man gavner samfundet bedst muligt, så tror jeg bare i min unge naive alder, så vil jeg gerne fokusere på mig selv lidt mere og på min lille verden. (Mand, 18 år, gymnasieelev)

I denne sammenhæng indgår skoleundervisningen i samfundsfag på en overraskende måde. Alle de modeller over segmenter og over hvordan holdninger kan systematiseres kan virke desillusionerende for nogle af de unge. Følelserne forsvinder, og det er forvirrende for nogle af de unge. De bryder sig ikke om at blive "reduceret" til en model:

Det er bare, at jeg synes, at det er mærkeligt at lære om nogle modeller, om hvorfor mennesket tænker, som det gør. Det er bare mærkeligt, at der findes modeller over, hvordan mennesket tænker og hvorfor de har den politiske overbevisning, som de har (Mand, gymnasieelev, 18 år).

Den unge mand, der gerne vil være politisk aktiv, kan ikke lide at se sig selv i en model. Han vil gerne opleve sit engagement som autentisk og reelt, og det er reducerende for ham, at det bliver "forklaret" via en model. Det er vigtigt at forstå, at et politisk valg skal komme indefra, det skal føles rigtigt, og en model får ham til at tvivle. Han er nødt til at føle, at han selv har taget stilling. Det skal være en del af hans identitet:

Men jeg har det på den måde, at jeg kan se noget godt i alle partier. Jeg kan godt forstå, at det er svært for folk. Også fordi, at det vi lærer i samfundsfag om ideologier ikke altid stemmer overens med, hvordan partierne i virkeligheden er. For det handler rigtig meget om, hvordan medierne fremstiller det, og hvordan de personer, der leder partierne er (Mand, 19 år, gymnasieelev)

Nogen synes, at vi har det rigtig godt. Der er ikke noget at komme efter i vores land, og man skal skamme sig ved at være utilfreds:

Ja, der må jeg nok også indrømme, at jeg ville nok hellere støtte Amnesty, end jeg ville være medlem af et parti. Vores samfund kører jo rimelig godt i forhold til andre lande. Så måske er det godt at tænke lidt på, at det er værre andre steder, end det er i Danmark. Vi har mange, der er medlem af partier, og vi er meget politisk aktive i Danmark (Kvinde, 18 år, gymnasielev)

Derfor har jeg ikke et stort behov for at deltage i kampen (Mand, 19 år, gymnasielev)

Blandt tvivlerne og skeptikerne findes også en opfattelse af, at det ikke nytter noget. Der er ikke noget at kæmpe for. Det hele er et spil:

Men hvis så alting bliver ændret, og man så får en blå regering. Så laver de det om igen, og det tager lang tid. Så ændrer de det bare frem og tilbage. Så sker der jo ingenting. (Pige, 17 år gymnasielev)

En oplevelse der er beslægtet med en vis opgiveness overfor politikere. Disse unge savner klare forskelle og noget at gå op i, hvis de skal involvere sig i politik:

Det er bare at de to førende partier, de minder så meget om hinanden, som de gør. (Mand, 19 år, gymnasielev)

Også bare generelt alle partierne, ligger jo meget i midten (Kvinde, 18 år, gymnasielev)

Signalement - Tvivleren og skeptikeren

- **Drivkraft:** Uoverskuelighed, ligegyldighed, mangler et slags landkort.
- **Udfordring:** Tvivlerne og skeptikerne skal have en oplevelse af, at de kan påvirke noget som helst, før de vil engagere sig.
- **Fastholdelse:** Hvis man vil ramme denne gruppe, handler det om rummelighed og accept. Det handler om at udsende et budskab i retning af: Kom som du er. Det er fint, at du er tvivlende. Du kan godt være med alligevel. Det er vigtigt at have en grundlæggende accept for, at gruppen godt kan engageres, hvis de oplever, at det giver noget, og hvis de får plads til at håndtere deres tvivl og skepsis. Det er også en gruppe, som kan have glæde af vejvisere. Det kan fx være mentorer eller lignende, som hjælper denne gruppe til at navigere.

Afrunding anden del

De syv forskellige typer kan også læses som forskellige former for bevægelser, som unge kan tage ind i en forening. Tvivleren og skeptikeren kan konverteres til en anden type. Det kan fx være, at mødet med foreningen åbner for en politisk nysgerrighed (den nysgerrige) og senere hen for, at arbejdet i foreningen også kan give læringsmæssige gevinster og kan styrke forskellige kompetencer (den kompetencesøgende)

Udfordringen er som forening at åbne flere veje ind i foreningen. Det er nok lettest at forholde sig til "ungpolitiker classic", da de glider lige ind i foreningsarbejde og måske har en bagage med hjemmefra, som ruster dem godt til at deltage i debatter og andre aktiviteter. Det er straks sværere at skulle forholde sig som forening til unge, der tvivler, og som sætter spørgsmålstegn ved det, man laver. Men også "ungpolitiker classic" kan glide over i en anden type, hvis andre forpligtelser trænger sig på. Det kan fx være uddannelse, som gør, at vedkommende måske bliver nødt til at tone sit engagement ned for en periode. Og det er kun en styrke, hvis foreningerne bliver rummelige nok til at kunne rumme dette.

Demokratisk og rekrutteringsmæssigt er der mange potentialer ved at arbejde bevidst på at kunne inkludere forskellige typer i foreningsarbejdet. Dels giver det en større gruppe at rekruttere fra og dels vil andre stemmer lettere kunne komme til orde og dermed tilbyde flere nuancer i foreningens arbejde. Kammeraten er en interessant type. Det er potentielt en stor gruppe, hvor overskriften også peger på, hvorledes de kan engageres. Samtidigt er der også tale om en balancegang, hvor venskabet ikke skal misbruges. Netop disse dilemmaer vil vi sætte fokus på i rapportens næste del, hvor vi samler op på analyserne og peger på potentialer og dilemmaer i rekruttering og fastholdelse af unge til foreningsarbejde.

Del 3 Konklusioner og dilemmaer

I denne del af rapporten vil vi samle op på de forskellige tematikker, der er blevet præsenteret i rapportens første to dele. Det vil vi gøre i form af to lister. I den første liste vil vi aftegne en række centrale spørgsmål og dilemmaer, når det gælder at rekruttere og fastholde unge. I den anden liste vil vi opliste nogle konkrete forslag til mulige indsatser, som foreninger kan overveje at bringe i anvendelse.

Centrale spørgsmål og dilemmaer

1. Hvordan rekrutterer man andre end de i forvejen interesserede? Mange af de interviewede unge mener, at det er oplysning, der skal til, hvis man skal have fat i de unge. Men samtidig viser deres egne historier, at det også handler om fascination, at føle sig godt tilpas, at føle man gør en forskel. Det er ikke en selvfølge, at oplysning i sig selv fører til øget interesse blandt flere unge, hvis de ikke i forvejen er interesserede
2. Der er rigtig mange, som egentlig gerne vil gå ind i politiske aktiviteter, være med til at gøre verden bedre, men som bare ikke lige kan finde en vej ind, som umiddelbart appellerer til dem. Disse unge kan ofte rekrutteres gennem deres "nærmeste udviklingszone", dvs. gennem et felt, der knytter an til deres umiddelbare interesser, aktuelle problemer eller udfordrende aktiviteter, der ikke er formaliseret som politiske og i hvert fald ikke partipolitiske. Disse unge findes indenfor de hovedtyper, der i denne rapport er analyseret frem som kammeraten, den frivillige, den nysgerrige og såmænd også tvivleren/skeptikeren. De kan bedst

- kontaktes og rekrutteres, hvis man lokalt kan etablere eller medvirke i aktiviteter eller projekter, som de umiddelbart kan identificere sig med, og som samtidig har et videregående perspektiv. Det er noget, der skal konkretiseres nærmere i den enkelte lokalforening ud fra et kendskab til de unge i lokalområdet. Hovedbudskabet her er, at der er meget at gøre ved at arbejde med en sådan tilgang, men udfordringen er at konvertere det konkrete engagement til et længerevarende engagement.
3. De mange, der ikke kommer fra miljøer med en politisk diskussion, kan føle, at det hele er så uoverskueligt, at de ikke kan tage stilling. Dette er en grundlæggende og vigtig udfordring for ungdomsorganisationerne, som må tages meget alvorligt. Unge, der ikke på forhånd føler sig velorienterede og afklarede, kan let føle sig usikre i en værdieksploderet, globaliseret verden, der kræver individuelle valg på alverdens områder. De kan på mange måder let komme til at føle sig lidt tilovers og dumme. Hvis de skal rekrutteres, skal man kunne knytte an til deres "søgebevægelser", dvs. til de usikkerhedssignaler, de udsender, ikke med skråsikre svar, men snarere med en håndsrækning til nærmere at få klargjort og formuleret hvad usikkerheden drejer sig om, og derudfra hvordan man evt. kan komme videre.
 4. Facebook gør adgangen til de unge nemmere, men det bliver bestemt ikke mere overskueligt. Der er en iboende problemstilling om, at den systematiske oplysning, som mange unge har brug for og indirekte efterlyser, ikke egner sig til den korte form, som Facebook repræsenterer. For ungdomsorganisationerne indebærer dette en meget påtrængende problemstilling om at finde frem til svarformer, der i korte formuleringer kan fungere imødekommende, interessevækkende og inviterende.
 5. I forlængelse heraf må der også udvikles søgemuligheder omkring politik for unge og former for oplysning, der skal være nemme at finde og umiddelbart imødekommende på disse unges præmisser.

6. Der foregår masser af politisk debat på nettet, som ikke overholder de demokratiske spilleregler for god tone og respekt. Hvordan skal man forholde sig til dette? Der er typisk tale om individualiserede og stærkt følelseladede meningstilkendegivelser, der mere tjener til at give afsenderen luft for sine opfattelser end til at finde løsninger på problemerne. Men disse tilkendegivelser fylder meget i mediebilledet, og man kan sommetider forsøge at knytte an til dem med gode spørgsmål, der ikke afviser standpunkterne, men søger en uddybning eller konkretisering, og måske henviser til konkrete politiske initiativer eller aktiviteter, der er relevante i den givne sammenhæng. For unge, der er mere ophidsede end afklarede, kan det være relevant at møde ideologisk sammenhængende standpunkter, som kan kanalisere deres umiddelbare vrede og uretfærdighed ind i et bredere perspektiv.
7. Et helt andet mulighedsfelt ligger i, at politisk aktivitet tilbyder et fællesskab, der kan gå fra online til helt personlige kontakter. Det er vigtigt at finde og tilbyde veje, der kan invitere andre unge ind i de former for fællesskab, hvor man kan finde glæde og udvikling ved at gøre noget sammen og endda noget, der kan opleves som vigtigt og perspektivrigt.
8. Det er identitetsskabende og afklarende at være aktiv. Der ligger en stor udfordring i at skabe muligheder for unge, hvor de kan opdage, at man også kan komme videre med sin selvforståelse og identitet, når man engagerer sig i politisk arbejde. Engagementet kan give tilværelsen mere mening og retning, opslugthed og begejstring, en følelse af at det hele kan nytte noget og af at man kan være med til at gøre en forskel.

Forslag til indsatser

Det nedenstående er en overordnet liste over mulige indsatser. De forskellige forslag må nødvendigvis konkretiseres lokalt og i relation til den aktuelle sammenhæng/forening. Anbefalingerne kredser omkring de hovedelementer, som rapporten har identificeret som centrale for de unge, og er et forsøg på skitsere disse på punktform:

- Giv plads. Find ud af, hvad det vil sige, der hvor du er. Det betyder ikke, at de unge skal overlades til sig selv, men at der gives rum til dem.
- Åbn op for, at de unge kan tillade sig at "tvivle", giv plads til dette, og lad dem finde sig til rette. Overvej, om man kan hjælpe dem på vej. Nogle har brug for vejvisere i form af andre unge, der kender til tvivlen, og som kan italesætte den på en god måde.
- Kombiner det sjove med det faglige. Det er sjovt at være engageret. For de unge kan det faglige og sociale ikke skilles ad, og begge dele er vigtige.
- Sørg for, at nye med det samme lærer nogen at kende, som synes, det er vigtigt, at de er med og møder op personligt.
- Husk fra starten, at det er vigtigt at opleve ejerskab. Det sker bedst, når man spiller en rolle i konkrete sager og aktiviteter. Det er centralt, at de unge oplever, at deres deltagelse giver mening for dem, og der er ejerskab vigtig.

Vær inkluderende, hvad enten det er i et parti, en bevægelse eller en enkeltbegivenhed. Undgå, at nogen får en oplevelse af at gøre noget forkert. Det gælder særligt, hvis den unge er helt ny og endnu ikke kender de formelle og uformelle normer i foreningen.

Skab tryghed. De nye behøver ikke vide alt på forhånd. Kom, som du er, kan være et nøgleord her.

Der skal være plads til den enkelte unges selvstændighed og initiativ. Følelsen af at kunne udrette noget er ofte afgørende for, at man tager skridtet ind i en mere langsigtet politisk aktivitet.

Synlighed er vigtigt, allermest for nye. De skal opleve, at andre finder det vigtigt, at man er der.

Overvej om deltagelse kan være fleksibel, så de unge kan passe det ind i en ofte meget travl hverdag med mange ting, der i øvrigt kræver deres opmærksomhed.

Litteraturreview

I dette kapitel præsenteres der en række forslag til yderligere læsning i tekster, som belyser forskellige aspekter af unges politiske deltagelse og engagement.

Andersen, Johannes. «**Handlingsorienteret individualisme Unge mellem medier og politik**». I *SMID-aarsmøde-konference om medialisering*. Åbnet 10. september 2013.

En teoretisk beskrivelse af, hvordan spirende individualisme og behovet for konstant at markere sig betyder, at unge i dag skaber politiske identiteter, som er markant anderledes end tidligere tiders.

Andersen, Johannes. *Unge med mod på politik: Rapport om unges politiske deltagelse og engagement*. Aalborg: Institut for statskundskab, Aalborg universitet, 2011.

En sammenligning af forskellige generationers politiske deltagelse målt på 11 deltagelsesformer. Andersen fokuserer særligt på de 16 – 26 årige, de 27 – 35 årige og 68-generationen.

Arensmeier, Cecilia. «**The Democratic Common Sense Young Swedes' Understanding of Democracy - Theoretical Features and Educational Incentives**». *Young* 18, nr. 2 (Maj 2010): 197–222. doi:10.1177/110330881001800205.

En kvalitativ undersøgelse af unge svenskeres forståelse af demokrati.

Dassonneville, Ruth, Ellen Quintelier, Marc Hooghe, og Ellen Claes. «**The Relation Between Civic Education and Political Attitudes and Behavior: A Two-Year Panel Study Among Belgian Late Adolescents**». *Applied Developmental Science* 16, nr. 3 (2012): 140–150. doi:10.1080/10888691.2012.695265.

En kvantitativ undersøgelse af sammenhængen mellem forskellige læringstyper (klasseundervisning, deltagelse i elevråd mv.) og politisk interesse, politisk tillid og politisk gennemslagskraft hos unge belgiere.

Kahne, Joseph, Nam-Jin Lee, og Jessica T. Feezell. «**The civic and political significance of online participatory cultures among youth transitioning to adulthood**». *Journal of Information Technology & Politics* 10, nr. 1 (2013): 1–20

En kvantitativ undersøgelse af sammenhængen mellem unges tilknytning til nonpolitiske online deltagelseskulturer og deres engagement i det civile og politiske liv herunder frivilligt arbejde, protestaktiviteter, politiske ytringer med videre.

Östman, Johan. «**Information, expression, participation: How involvement in user-generated content relates to democratic engagement among young people**». *new media & society* 14, nr. 6 (2012): 1004–1021.

En kvantitativ undersøgelse af, om unge svenskeres engagement i produktionen af brugergenereret materiale kan virke fremmende på deres politiske deltagelse.

Quintelier, E. «**Who is Politically Active: The Athlete, the Scout Member or the Environmental Activist?: Young People, Voluntary Engagement and Political Participation**». *Acta Sociologica* 51, nr. 4 (1. December 2008): 355–370. doi:10.1177/0001699308097378.

En kvantitativ undersøgelse af om frivilligt arbejde fører til øget politisk deltagelse hos unge belgiere.

Simonsen, Arne, Michael Hedelund, Jens Nygaard Nielsen, og Valgretskommissionen. «**Demokrati for fremtiden: Valgretskommissionens betænkning om unges demokratiske engagement**» Kbh: Valgretskommissionen, 2011.

Valgretskommissionen består af 23 toppolitikere, eksperter, organisationsfolk og ungdomsrepræsentanter, som i løbet af 2010 og 2011 har undersøgt og debatteret, hvordan demokratiet sikres og styrkes i Danmark. Resultatet er en betænkning, som indeholder 28 bud på, hvordan unges demokratiske engagement kan styrkes.

Ødegård, Guro. «**Når idealismen falmer: politisk engasjement fra ungdomstid til ungt voksenliv**». *I Tidsskrift for samfunnsforskning*, 50, (2009) : 131–159

En fokusgruppebaseret kvalitativ undersøgelse af betingelserne for sammenhængende politisk deltagelse fra tidlig ungdom til begyndende voksenhed hos nordmænd.

Ødegaard, Guro. «**Medborgerskap, politisk deltagelse og makt**» Oslo: Institutt for samfunnsforskning (2011)

En undersøgelse af hvilke formelle politiske institutioner, de unge har til rådighed, hvis de ønsker at være politisk aktive og hvilke muligheder for magt og indflydelse, de opnår gennem politisk deltagelse.

Bilag 1

Litteraturliste

Andersen, Johannes. «**Handlingsorienteret individualisme Unge mellem medier og politik**». I *SMID-aarsmøde-konference om medialisering*. Åbnet 10. september 2013.

Andersen, Johannes. *Unge med mod på politik : Rapport om unges politiske deltagelse og engagement*. Aalborg: Institut for statskundskab, Aalborg universitet, 2011.

Arensmeier, Cecilia. «**The Democratic Common Sense Young Swedes' Understanding of Democracy - Theoretical Features and Educational Incentives**». *Young* 18, nr. 2 (Maj 2010): 197–222. doi:10.1177/110330881001800205.

Dassonneville, Ruth, Ellen Quintelier, Marc Hooghe, og Ellen Claes. «*The Relation Between Civic Education and Political Attitudes and Behavior: A Two-Year Panel Study Among Belgian Late Adolescents*». *Applied Developmental Science* 16, nr. 3 (2012): 140–150. doi:10.1080/10888691.2012.695265.

DUF. «**Foreninger for fremtiden. Forskere og foreningsaktive om ungdomsorganisationernes betydning for unges liv og det danske samfund**». København: DUF

Kahne, Joseph, Nam-Jin Lee, og Jessica T. Feezell. «**The civic and political significance of online participatory cultures among youth transitioning to adulthood**». *Journal of Information Technology & Politics* 10, nr. 1 (2013): 1–20

Östman, Johan. «**Information, expression, participation: How involvement in user-generated content relates to democratic engagement among young people**». *new media & society* 14, nr. 6 (2012): 1004–1021

Quintelier, E. «**Who is Politically Active: The Athlete, the Scout Member or the Environmental Activist?: Young People, Voluntary Engagement and Political Participation**». *Acta Sociologica* 51, nr. 4 (1. December 2008): 355–370. doi:10.1177/0001699308097378.

Simonsen, Arne, Michael Hedelund, Jens Nygaard Nielsen, og Valgretskommissionen. «**Demokrati for fremtiden: Valgretskommissionens betænkning om unges demokratiske engagement**» Kbh: Valgretskommissionen, 2011

Ødegård, Guro. «**Når idealismen falmer: politisk engasjement fra ungdomstid til ungt voksenliv**». *I Tidsskrift for samfunnsforskning*, 50, (2009) : 131–159

Ødegaard, Guro. «**Medborgerskap, politisk deltagelse og makt**» Oslo: Institutt for samfunnsforskning (2011)

Bilag 2 Metode

Denne rapport bygger på et omfattende interviewmateriale, som er indsamlet i løbet af efteråret 2013. Interviewene er primært afviklet som fokusgruppeinterviews, men der er også enkelte enkeltinterviews i materialet.

Interviewdeltagerne er opdelt i tre grupper:

1. Unge der er medlemmer af en politisk ungdomsorganisation. Hele det politiske spektrum er repræsenteret i materialet.
2. Unge i sagsorienterede bevægelser (fagbevægelse, studenterorganisationer osv.). Det er primært deltagere fra studenterorganisationer, som er repræsenteret i materialet, men der er også deltagere fra kommunale ungdomsråd og unge, der er aktive i en idrætsforening.
3. Unge uden en egentlig politisk platform. Denne gruppe indeholder bl.a. skraldere og unge, der på en eller anden måde forholder sig til enkeltsager.

I alt er der gennemført 6 fokusgruppeinterviews med 27 deltagere. Deltagerne har været opdelt i relation til de tre nævnte grupperinger og er blevet interviewet sammen med andre fra samme gruppe. Aldersmæssigt har deltagere været mellem 15 og 24 år. En enkelt er blevet interviewet alene pga. frafald til denne fokusgruppe.

Hovedparten af interviewene er gennemført på Aalborg Universitets lokaler i Sydhavnen København. De unge kommer fra det meste af landet, dog med en tyngde af personer fra Storkøbenhavnområdet. De unge er rekrutteret af flere kanaler. DUF har formidlet kontakten til en række af de politiske ungdomsorganisationer. Andre udenfor de politiske ungdomsorganisationer er blevet rekrutteret dels igennem Facebook og dels igennem personlige netværk.

Interviewene har typisk taget mellem en time og 90 minutter. Alle er blevet optaget og efterfølgende udskrevet i deres fulde længde. Der er blevet anvendt en interviewguide til at sikre, at interviewene kom omkring en række centrale temaer.

Der har typisk været to interviewere tilstede ved hvert interview. Den ene har haft hovedansvaret for interviewet, mens den anden har suppleret og sørget for at alle blev hørt, samt at interviewet nåede omkring alle de påtænkte områder.

Fordelen ved at anvende fokusgruppeinterviews er, at det åbner op for anvendelsen af gruppens sociale dynamikker i interviewsituationen. Dermed gives der ideelt set plads til, at de unge kan respondere på tematikker, som en anden ung har bragt på banen. Det kan fx være, at en ung fortæller om sin vej ind i det politiske arbejde, og at der i denne fortælling bliver anslået nogle temaer, som de andre unge i interviewet kan binde an til. Formen giver også indsigt i, hvordan de forskellige temaer italesættes i den sociale kontekst, som fokusgruppen udgør.

Udfordringen ved at gennemføre fokusgruppeinterviews er at sikre, at alle deltagerne kommer til orde og at de sociale dynamikker åbner snarere end lukker.

Som nævnt er alle interviews blevet udskrevet i deres fulde omfang. De er efterfølgende blevet tematiseret i en række centrale tematikker. Disse har efterfølgende udgjort grundlaget for analyserne i denne rapport.

